

OKULÖNCESİ EĞİTİMCİLERİNİN İLK YARDIM BİLGİ DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Çağlayan Dinçer** • Yıldır Atakurt*** • Işıl Şimşek****

ÖZET

Bu çalışmada, okulöncesi eğitim kurumlarında çalışan eğitimcilerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmamıza katılan eğitimcilerin % 16.7'si ilk yardım bilgilerini yeterli bulmaktadır. Ayrıca, eğitimcilerin % 62.3'ü ilk yardım eğitimi almadığını belirtmiştir. Bununla beraber, eğitimcilerin % 68.8'i eğitim verdikleri çocuklarla ilgili ilk yardım gerektirecek bir durumla karşılaştığını ifade etmiştir. Sonuç olarak, ilk yardım uygulamalarında eğitim alan ve üniversite mezunu olan eğitimcilerin, eğitim almayan ve lise mezunu olan eğitimcilere göre daha doğru yanıtlar verdikleri bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Eğitim, ilk yardım

SUMMARY

A study on the level of the first aid knowledge of educators working in preschools

The purpose of this study is to determine of the level of knowledge of first aid of the educators working in preschools. 16.7 % of the educators participated in our study were of the opinion that their first aid knowledge was sufficient. Besides 62.3 % of the educators stated that they had not taken any first aid training at all. On the other hand, 68.8 % of the educators mentioned that they had faced with a case involving children whom they were training that required application of first aid. According to the results, it is found that the first aid applications performed by the trained and university graduates educators have more correct answers than the untrained educators and the high school graduate educators.

Key words: Educator First aid

Kazalar, halk sağlığını yakından ilgilendiren ve üzerinde önemle durulması gereken konulardan biridir. Kazalarla en sık karşılaşılan grup ise çocuklardır. Bir yaşından yetişkinliğe kadar olan kazalar, ölümcül vak'alara sebebiyet vermektedir (1). Çocuklar her yaşta değişik kazalar ile karşı karşıyadır. Bu nedenle, evde, oyun alanında, okulda çeşitli kazalara karşı alınacak basit tedbirlerle çocukları kazalardan korumak, onların hayatlarını kurtarmak mümkündür (2). Devlet İstatistik Enstitüsünün (DİE) 1993 yılı verilerine göre Türkiye'de, kazalar sonucu ölenlerin oranı 0-4 yaş grubunda %2.49, 5-14 yaş grubunda ise %21.67dir (3,4).

Ülkemizde çocukluk çağı kazalarına yönelik eğitim ve önleme çalışmalarının yetersiz olması, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi koruma ve önleme çalışmalarına önem verilmemesi bu kazaları artırmaktadır. Tüm

sağlık hizmetlerinde olduğu gibi, kazalarda da koruma ve önleme, tedavi etmekten daha önemlidir (5).

Zaman zaman ilk yardım uygulamaları acil tedavi uygulamaları ile karıştırılmaktadır. İlk yardım toplumun tüm fertlerinin sağlık eğitimi görsün görmesin her türlü koşulda yapması gereken bir uygulamalar bütünüdür. İlk yardımı şöyle tanımlayabiliriz; herhangi bir kaza yada yaşamı tehlikeye düşüren bir durumda sağlık görevlilerinin yardımı sağlanıncaya kadar hayatın kurtarılması ya da durumun daha kötüye gitmesini önleyebilmek amacıyla ilaçsız olarak yapılan uygulamalara ilk yardım denir (6).

İnsan yaşamı boyunca ilk yardım gerektirecek durumlarla her an karşılaşabilir. Zamanında yapılacak basit ama etkili ve önemli uygulamalar bütünü olan ilk yardım ile hayat kurtarmak mümkün olmaktadır.

* Araştırma, 8th European Conference on Quality in Early Childhood Education Eecera Conference'da bildiri olarak sunulmuştur.

** Gazi Üniversitesi Mesleki Yaygın Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Yaygın Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr.

*** Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr.

**** Gazi Üniversitesi Mesleki Yaygın Eğitim Fakültesi Aile Ekonomisi ve Beslenme Yaygın Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr.

Bu araştırma, okulöncesi eğitim kurumlarında çalışan eğitimcilerin ilk yardım konusundaki bilgilerini ölçmek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmamız, Mayıs-Temmuz 1997 döneminde Ankara ilindeki on iki resmi ve sekiz özel okulöncesi eğitim kurumunda çalışan 138 eğitimciyle yapılmıştır. Veriler, ön denemesi yapılan anket formunun eğitimciler ile yüz yüze görüşülerek uygulanması yoluyla toplanmıştır. Veri kodlaması yapıldıktan sonra, bilgisayarda SPSS paket programı kullanılarak düz ve çapraz tablolar oluşturulmuş ve bulguların ki-kare (χ^2) değerleri hesaplanarak anlamlılıkları araştırılmıştır.

BULGULAR

Araştırma grubundaki eğitimcilerin % 55.8'i lise mezunu iken, % 44.2'si üniversite mezunudur. Eğitimcilerin % 79.0'u sınıf öğretmeni, % 21.0'i yönetici ve idareci olarak kurumlarda çalışmaktadır. Eğitimcilerin % 31.9'unun 1-3 yıldır bu kurumlarda görev yaptıkları ve % 65.2'sinin sağlıkla ilgili bir meslekte akrobaları bulunmadığı gözlenmiştir.

Araştırmamıza katılan eğitimcilerin % 37.7'si ilk yardım eğitimi aldıklarını belirtmişlerdir. İlk yardım eğitimi aldıklarını belirten eğitimcilerin % 55.8'inin ehliyet ve benzeri kurslardan yararlandıkları ve % 53.8'inin ilk yardım eğitimi alma sürelerinin de 10 saatten az olduğu saptanmıştır. Eğitimcilerin % 55.1'i yararlandıkları bir ilk yardım kaynağının olduğunu ve % 46.1'i de birden çok kaynak kullandıklarını belirtmiştir.

Araştırma grubundaki eğitimcilerin gereken durumlarda yaptıkları ilk yardım uygulamalarına ilişkin bulgular karşılaştırıldığında, çalışma deneyiminin istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmadığı saptanmıştır.

TARTIŞMA

Araştırmamız, okulöncesi eğitim kurumlarında çalışan eğitimcilerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Örnekleme giren eğitimcilerin, % 62.3'ünün ilk yardım eğitimi almadığı saptanmıştır. Oysa çocukluk çağı kazalarının çoğunlukla evde, daha sonra bahçe, sokak, okul ve nadiren iş yerlerinde olduğu bilinmektedir (7,8,9). Okulöncesi dönem çocuklarının eğitimiyle ilgilenen öğretmenler, kazaları önlemede en etkin eğitimsel role sahip kişilerdir (10). Okulöncesi çocuklarının çok hareketli oldukları göz önüne alınırsa, kazalarla karşı-

laşma olasılıklarının yüksek olacağı ortadadır. Bununla beraber, ilk yardım eğitimi alan eğitimcilerin, aldıkları eğitim süreleri incelendiğinde, sadece % 5.8'inin 20 saatten fazla eğitim aldıkları da saptanmıştır. Araştırmamızdan elde edilen bulgulardan, bu yardımı doğru olarak yapabilecek eğitimci sayısının oldukça düşük olduğu gözlenmektedir.

Bunun yanısıra, eğitimcilerin % 68.8'i çalıştıkları kurumda çocuklarla ilgili ilk yardım gerektirecek bir durumla karşılaştıklarını belirtmiştir. Karşılaşılan durumlar incelendiğinde, ilk üç sırada burun kanaması (% 90.5), yüksek ateş (% 77.9) ve kafa yaralanmalarının (% 55.8) yer aldığı görülmektedir. Aynı şekilde, Nazik'in 1997 yılında yapmış olduğu çalışmada da, çocukların en sık geçirdiği ev kazalarında burun kanaması (% 28.8) ve yaralanmaların (kesik yara % 26.3, ezik yara % 22.9) ilk sıraları aldığı belirtilmektedir (11).

Araştırmamıza katılan eğitimcilerin % 83.3'ü ilk yardım bilgilerini yeterli bulmadıklarını söylemektedir. Carter ve ark. (1994), çocuk kazalarını önlemede 3-11 yaş grubu çocukların öğretmenlerinin rolünü belirlemek amacıyla yaptıkları çalışma sonucunda, öğretmenlerin çok azının bu konuda yeterli bilgilerinin olduğunu ve ilk yardım eğitimine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir (12). Aynı şekilde, Şimşek ve ark. tarafından 1992'de eczacıların ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmada, eczacıların sadece % 16.8'inin ilk yardım konusundaki bilgilerini yeterli buldukları ve ilk yardım gerektirecek her konuda bilgi açıklarının olduğu saptanmıştır (13). Ayrıca, Özçelikay ve ark.'nın 1996 yılında üniversite öğrencilerinin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerini saptamak amacıyla yaptıkları çalışmada da, öğrencilerin % 84.7'sinin bilgilerini yeterli bulmadıkları belirtilmiştir (14). Tüm bu araştırmalara ait sonuçlar, bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamız sonucunda elde edilen bulgulardan, eğitimcilerin büyük bir grubunun okulöncesi dönem çocukları ile ilgili ilk yardım gerektirecek durumlarla karşılaştıkları, buna karşın ilk yardım bilgilerini yeterli bulmadıkları gözlenmektedir. Ayrıca, eğitimcilerden bilgi ihtiyacı hissettikleri konuları sıralamaları istendiğinde; kulaktan kan gelmesi, yakıcı madde içilmesi, solunum durması, elektrik çarpması, vücuda kesici bir alet saplanması, soluk borusuna yabancı cisim kaçması, göze yabancı cisim batması, ele balık oltası batması, kırıklar, kafa yaralanmaları, kulak ya da buruna yabancı cisim sokulması, bayılmalar, yanıklar, burun kanaması, böcek sokması ve ısırıklar, yüksek ateş şklin-

de sıralama yapıldığı saptanmıştır. Yapılan sıralamalara göre, eğitimcilerin karşılaşma olasılığı daha az olan fakat hayati tehlikenin söz konusu olduğu durumlara öncelikle yer verdikleri, buna karşın, sıklıkla karşılaştıkları durumlara ise daha sonra yer verdikleri gözlenmiştir.

Araştırma grubundaki eğitimcilerin % 29.7'sinin, ilk yardım uygulaması yapacak kişinin sağlık eğitimi görmüş olması gerektiğini, % 16.7'sinin, ilk yardım ve acil tedavinin her tür koşulda yapılabilen uygulamalar olmadığını, % 43.5'inin acil tedavinin yasal olarak sağlık mesleğini sürdürebilen kişilerce yapılan uygulamalar olduğunu ve % 86.2'sinin ilk yardımın sağlık görevlilerinin yardımı sağlanıncaya kadar ilaçsız olarak yapılan uygulamalar olduğunu belirtmesine dayanarak doğru yanıt verdikleri saptanmıştır. Bulgulardan ilk yardım ile acil tedavi arasındaki farkın, eğitimciler tarafından çok iyi bilinmediği ortaya çıkmaktadır.

Eğitimcilerin % 92.0'si kurumda ilk yardım dolabının bulunduğunu belirtirken, eğitimcilerin sadece % 10.1'i ilk yardım dolabında bulunması zorunlu olan malzemeleri doğru olarak yanıtlamıştır. Yanlış yanıt veren grubun % 64.5'i, ilk yardım dolabında alkol, % 25.4'ü de ilaç bulunmasının gerekli olduğunu belirtmiştir. Oysa, literatür bilgisine göre, ilk yardım dolabında ilaç olmaması ve alkole gerek bulunmadığı bilinmektedir (6). Bulgulardan eğitimcilerin ilk yardım dolabında bulunması gereken malzemeler konusundaki bilgilerinin eksik olduğu gözlenmektedir. Okulöncesi eğitim kurumlarındaki ilk yardım dolaplarında ilaç bulunması, ihtiyaç duyulduğunda sağlık personelinin ve belki de ailelerin önerisi olmaksızın ilk yardım uygulaması yerine ilaç tedavisinin gündeme gelmesi, buna bağlı olarak hem yanlış hem de tehlikeli sonuçlara neden olacaktır. Ayrıca, okulöncesi eğitim kurumlarındaki öğrenci kayıtlarının aileler tarafından dikkatlice doldurulması ve ilk yardım ve acil tedavi gerektirecek durumlarda bu kayıtlardan bilgi alınması üzerinde önemle durulması gereken bir husustur.

Araştırma grubunda ilk yardım eğitimi alan ve almayan eğitimcilerin gereken durumlarda yaptıkları ilk yardım uygulamalarına ilişkin bulguları incelendiğinde, solunum durması ve kırıklarda yapılan ilk yardım uygulamalarında, eğitim alan ve almayan gruplar arasındaki anlamlı fark, eğitim alan grubun "doğru" yanıtlarının fazlalığından; burun kanaması, kulağa ya da buruna yabancı cisim sokulması, yakıcı madde içilmesi, böcek sokması ve ısırıklar ve bayılmalarda yapılan ilk yardım uygulamalarında ise eğitim alan ve al-

mayan gruplar arasındaki anlamlı fark, eğitim almayan grubun "bilmiyorum" yanıtlarının fazlalığından kaynaklanmıştır (Tablo 1).

Araştırma grubunda lise ve üniversite mezunu eğitimcilerin gereken durumlarda yaptıkları ilk yardım uygulamalarına ilişkin bulguları incelendiğinde, yakıcı madde içilmesinde yapılan ilk yardım uygulamalarında, lise ve üniversite mezunları arasındaki anlamlı fark, üniversite mezunlarının "doğru" yanıtlarının fazlalığından; solunum durması, elektrik çarpması, kırıklar, böcek sokması ve ısırıklarda yapılan ilk yardım uygulamalarında ise lise ve üniversite mezunları arasındaki anlamlı fark, lise mezunlarının "bilmiyorum" yanıtlarının fazlalığından kaynaklanmıştır (Tablo 2).

Soluk borusuna yabancı cisim kaçması, burun kanaması, yanıklar, elektrik çarpması, kulağa ya da buruna yabancı cisim sokulması ve yüksek ateş durumunda tüm eğitimcilerin büyük bir grubunun doğru uygulamayı bildikleri ve ilk yardım eğitimi alıp alma durumu ile öğrenim düzeyinin bu sonucu etkilemediği saptanmıştır.

Solunum durmasında yapılacak uygulamaya ilk yardım eğitimi alan eğitimcilerin % 73.1'i, almayan eğitimcilerin ise % 43.0'ı; üniversite mezunu eğitimcilerin % 67.2'si, lise mezunu eğitimcilerin % 44.2'si doğru yanıt vermişlerdir. Kulaktan kan gelmesinde, araştırmaya katılan tüm eğitimcilerin büyük bir grubu (eğitim alan % 65.4, eğitim almayan % 74.4; lise mezunu % 75.3, üniversite mezunu % 65.6) yapılacak uygulamayı bilmemektedir. Kırıklarda eğitim alanların % 69.2'si, üniversite mezunlarının % 62.3'ü doğru uygulamayı bilirken, eğitim almayan grubun % 51.2'si, lise mezunlarının ise % 46.8'i hiç bir uygulama yapmadan sağlık kuruluşuna götürmeyi tercih etmektedir. Oysa, kırık bölgesi hareketsiz hale getirilmeden kırıldatılmaya çalışılırsa kırık uçlarının damar ve sinirleri kesebilme tehlikesi olacağı bilinmektedir (6,15).

Kafa yaralanması ile ilgili ilk yardım uygulamalarında, eğitim alanların (% 53.8) doğru yanıtları, eğitim almayanlara (% 36) nazaran daha yüksek olmasına rağmen gruplar arasındaki anlamlı bulunmamıştır. Oysa, üniversite mezunlarının % 52.5'i doğru uygulamayı bilirken, lise mezunlarının % 63.6'sı böyle bir durumla karşılaştıklarında ne yapacaklarını bilememektedir. Gümüş'ün 1979 yılında yaptığı çalışmada yaralanmaların 3-6 yaş grubunda diğer yaş gruplarına nazaran daha fazla olduğu saptanmıştır (5). Carter ve Jones'un (1993) beş yaşın altındaki çocuklar arasında yaptığı araştırmasında, kazaların çoğunluğunun çocuğun ikinci yaşında görüldüğü, yaralanmaların en çok

Tablo 1. Eğitim alan ve almayan eğitimcilerin gereken durumlarda ilk yardım uygulamalarına göre dağılımı

	İLK YARDIM EĞİTİMİ				TOPLAM	
	Alan (n=52)		Almayan(n=86)		n	%
Soluk Borusuna Yabancı Cisim Kaçması	n	%	n	%	n	%
Doğru	38	73.1	54	62.8	92	66.7
Yanlış	4	7.7	9	10.5	13	9.4
Bilmiyor	10	19.2	23	26.7	33	23.9
	$\chi^2=1.544$	$p>0.05$				
Solunum Durması						
Doğru	38	73.1	37	43	75	54.3
Yanlış	8	15.4	33	38.4	41	29.7
Bilmiyor	6	11.5	16	18.6	22	15.9
	$\chi^2=12.164$	$p<0.01$				
Burun Kanaması						
Doğru	45	86.5	62	72.1	107	77.5
Yanlış	5	9.6	5	5.8	10	7.2
Bilmiyor	2	3.8	19	22.1	21	15.2
	$\chi^2=8.609$	$p<0.05$				
Kulaktan Kan Gelmesi						
Doğru	1	1.9	0	0	1	0.7
Yanlış	17	32.7	22	25.6	39	28.3
Bilmiyor	34	65.4	64	74.4	98	71
	$\chi^2=2.606$	$p>0.05$				
Yanıklar						
Doğru	48	92.3	76	88.4	124	89.9
Yanlış	1	1.9	0	0	1	0.7
Bilmiyor	3	5.8	10	11.6	13	9.4
	$\chi^2=2.890$	$p>0.05$				
Elektrik Çarpması						
Doğru	50	96.2	75	87.2	125	90.6
Yanlış	0	0	0	0	0	0.0
Bilmiyor	2	3.8	11	12.8	13	9.4
	$\chi^2=3.038$	$p>0.05$				
Kırıklar						
Doğru	36	69.2	35	40.7	71	51.4
Yanlış	13	25	44	51.2	57	41.3
Bilmiyor	3	5.8	7	8.1	10	7.2
	$\chi^2=10.749$	$p<0.01$				
Kafa Yaralanması						
Doğru	28	53.8	31	36	59	42.8
Yanlış	1	1.9	1	1.2	2	1.4
Bilmiyor	23	44.2	54	62.8	77	55.8
	$\chi^2=4.531$	$p>0.05$				
Kulağa ya da Buruna Yabancı Cisim Sokulması						
Doğru	41	78.8	44	51.2	85	61.6
Yanlış	3	5.8	3	3.5	6	4.3
Bilmiyor	8	15.4	39	45.3	47	34.1
	$\chi^2=12.963$	$p<0.01$				
Yakıcı Madde İçilmesi						
Doğru	12	23.1	11	12.8	23	16.7
Yanlış	22	40.4	25	29.1	46	33.3
Bilmiyor	19	36.5	50	58.1	69	50
	$\chi^2=6.326$	$p<0.05$				
Böcek Sokması ve Isırıklar						
Doğru	11	21.2	12	14	23	16.7
Yanlış	34	65.4	47	54.7	81	58.7
Bilmiyor	7	13.5	27	31.4	34	24.6
	$\chi^2=5.874$	$p<0.05$				

Tablo 1. (Devamı)

	İLK YARDIM EĞİTİMİ				TOPLAM	
	Alan (n=52)		Almayan(n=86)			
Yüksek Ateş						
Doğru	49	94.2	81	94.2	130	94.2
Yanlış	0	0	0	0	0	0.0
Bilmiyor	3	5.8	5	5.8	8	5.8
	$\chi^2=0.000$	$p>0.05$				
Bayılmalar						
Doğru	40	76.9	38	44.2	78	56.5
Yanlış	2	3.8	7	8.1	9	6.5
Bilmiyor	10	19.2	41	47.7	51	37
	$\chi^2=14.155$	$p<0.001$				
Göze Yabancı Cisim Kaçması						
Doğru	15	28.8	25	29.1	40	29
Yanlış	9	17.3	20	23.3	29	21.0
Bilmiyor	28	53.8	41	47.7	69	50
	$\chi^2=0.793$	$p>0.05$				
Ele Balık Oltası Batması						
Doğru	6	11.5	10	11.6	16	11.6
Yanlış	5	9.6	5	5.8	10	7.2
Bilmiyor	41	78.8	71	82.6	112	81.2
	$\chi^2=0.701$	$p>0.05$				
Vücuda Kesici Bir Alet Saplanması						
Doğru	22	42.3	39	45.3	61	44.2
Yanlış	6	11.5	17	19.8	23	16.7
Bilmiyor	24	46.2	30	34.9	54	39.1
	$\chi^2=2.436$	$p>0.05$				

Tablo 2. Lise ve üniversite mezunu eğitimcilerin gereken durumlardaki ilk yardım uygulamalarına göre dağılımı

	ÖĞRENİM DÜZEYİ				TOPLAM	
	Lise mezunu (n=77)		Üniversite mezunu(n=61)			
Suluk Borusuna Yabancı Cisim Kaçması	n	%	n	%	n	%
Doğru	50	64.9	42	68.9	92	66.7
Yanlış	7	9.1	6	9.8	13	9.4
Bilmiyor	20	26.0	13	21.3	33	23.9
	$\chi^2=0.408$	$p>0.05$				
Solunum Durması						
Doğru	34	44.2	41	67.2	75	54.3
Yanlış	27	35.1	14	23	41	29.7
Bilmiyor	16	20.8	6	9.8	22	15.9
	$\chi^2=7.567$	$p<0.05$				
Burun Kanaması						
Doğru	59	76.6	48	78.7	107	77.5
Yanlış	4	5.2	6	9.8	10	7.2
Bilmiyor	14	18.2	7	11.5	21	15.2
	$\chi^2=2.036$	$p>0.05$				
Kulaktan Kan Gelmesi						
Doğru	0	0	1	1.6	1	0.7
Yanlış	19	24.7	20	32.8	39	28.3
Bilmiyor	58	75.3	40	65.6	98	71
	$\chi^2=2.510$	$p>0.05$				
Yanıklar						
Doğru	68	88.3	56	91.8	124	89.9
Yanlış	1	1.3	0	0	1	0.7
Bilmiyor	8	10.4	5	8.2	13	9.4
	$\chi^2=1.012$	$p>0.05$				

Tablo 2. (Devamı)

	ÖĞRENİM DÜZEYİ				TOPLAM	
	Lise mezunu (n=77)		Üniversite mezunu(n=61)			
Elektrik Çarpması						
Doğru	66	85.7	59	96.7	125	90.6
Yanlış	0	0	0	0	0	0.0
Bilmiyor	11	14.3	2	3.3	13	9.4
	$\chi^2=4.833$	$p<0.05$				
Kırıklar						
Doğru	33	42.9	38	62.3	71	51.4
Yanlış	36	46.8	21	34.4	57	41.3
Bilmiyor	8	10.4	2	3.3	10	7.2
	$\chi^2=6.127$	$p<0.05$				
Kafa Yaralanması						
Doğru	27	35.1	32	52.5	59	42.8
Yanlış	1	1.3	1	1.6	2	1.4
Bilmiyor	49	63.6	28	45.9	77	55.8
	$\chi^2=4.354$	$p>0.05$				
Kulağa ya da Buruna Yabancı Cisim Sokulması						
Doğru	45	58.4	40	65.6	85	61.6
Yanlış	2	2.6	4	6.6	6	4.3
Bilmiyor	30	39.0	17	27.9	47	34.1
	$\chi^2=2.738$	$p>0.05$				
Yakıcı Madde İçilmesi						
Doğru	7	9.1	16	26.2	23	16.7
Yanlış	28	36.4	18	29.5	46	33.3
Bilmiyor	42	54.5	27	44.3	69	50
	$\chi^2=7.198$	$p<0.05$				
Böcek Sokması ve Isırıklar						
Doğru	7	9.1	16	26.2	23	16.7
Yanlış	45	58.4	36	59	81	58.7
Bilmiyor	25	32.5	9	14.8	34	24.6
	$\chi^2=10.335$	$p<0.01$				
Yüksek Ateş						
Doğru	70	90.9	60	98.4	130	94.2
Yanlış	0	0	0	0	0	0.0
Bilmiyor	7	9.1	1	1.6	8	5.8
	$\chi^2=3.461$	$p>0.05$				
Bayılmalar						
Doğru	38	49.4	40	65.6	78	56.5
Yanlış	7	9.1	2	3.3	9	6.5
Bilmiyor	32	41.6	19	31.1	51	37
	$\chi^2=4.346$	$p>0.05$				
Göze Yabancı Cisim Kaçması						
Doğru	17	22.1	23	37.7	40	29
Yanlış	20	26	9	14.8	29	21.0
Bilmiyor	40	51.9	29	47.5	69	50
	$\chi^2=5.039$	$p>0.05$				
Ele Balık Oltası Batması						
Doğru	5	6.5	11	18	16	11.6
Yanlış	6	7.8	4	6.6	10	7.2
Bilmiyor	66	85.7	46	75.4	112	81.2
	$\chi^2=4.426$	$p>0.05$				
Vücuda Kesici Bir Alet Saplanması						
Doğru	34	44.2	27	44.3	61	44.2
Yanlış	15	19.5	8	13.1	23	16.7
Bilmiyor	28	36.4	26	42.6	54	39.1
	$\chi^2=1.168$	$p>0.05$				

düşme sonucu olduğu bulunmuştur (16). Tüm bu bulgulardan bu dönem çocuklarında sıklıkla karşılaşılan yaralanmalarda eğitimcilerin sadece yarısının doğru ilk yardım uygulaması yapabileceği sonucuna varabiliriz.

Yakıcı madde içme ile ilgili ilk yardım uygulamalarında, yanlış uygulama yapan ve ne uygulayacaklarını bilmeyen eğitimcilerin büyük çoğunluğu oluşturması dikkat çekicidir. Oysa, Güler & Bilir (1992) ve Güngör'ün (1987) belirttiği gibi, bilinci kapalı olan, havale geçirmekte olan, yakıcı ve korozif madde içenler, petrol ürünü içenler, strikinli madde ile zehirlenenlerin kesinlikle kusturulmaması gerekmektedir (6,15).

Böcek sokması ve ısırıklarda eğitimcilerin büyük çoğunluğunun yanlış uygulama yaptığı dikkat çekicidir. Yapılan bir çalışmada, yılan sokması şüphesiyle hastaneye başvuran ortalama yaşları 6.8 olan 156 çocuğun % 31'ine doğru ilk yardım uygulanmadığı bulunmuştur (17). Plowman ve ark.'nın (1995) yaptığı diğer bir çalışmada da, Utah'taki yılan sokması vak'alarına çevredeki kişilerin yarısından fazlasının ilk yardım uygulayamadığı, uygulayanların bir kısmının da turnike ve buz uygulaması gibi zararlı tedaviler uyguladıkları belirtilmiştir (18).

Bayımalarda yapılacak ilk yardım uygulamalarında, eğitim alanların % 76.9'u, üniversite mezunlarının % 65.6'sı doğru yanıt verirken, eğitim almayanların % 47.7'si, lise mezunlarının % 41.6'sı ne uygulanacağını bilememektedir. Günlük yaşantıda çok sıklıkla karşılaştığımız bayımlar konusunda ilk yardım eğitimi almayan lise mezunu eğitimcilerin yarısından fazlasının bilgi açığının olduğu saptanmıştır. Senanayake & Peiris'in 1995 yılındaki çalışmalarında, halkın ilk yardım ve özellikle çocukluktaki konvülsiyonlar konusunda eğitilmesinin gereği üzerinde durulmuştur (19).

Bulgulardan, göze yabancı cisim kaçması durumunda eğitimcilerin yaklaşık yarısının (eğitim alan % 53.8, eğitim almayan % 47.7; lise mezunu % 51.9, üniversite mezunu % 47.5) ve ele balık oltası batması durumunda eğitimcilerin büyük bir grubunun (eğitim alan % 78.8, eğitim almayan % 82.6; lise mezunu % 85.7, üniversite mezunu % 75.4) uygulanacak ilk yardımı bilmediği gözlenmektedir. Vücuda kesici bir alet saplanması ile ilgili ilk yardım uygulamalarında, eğitim alanların % 42.3'ü, eğitim almayanların % 45.3'ü; lise mezunu eğitimcilerin % 44.2'si, üniversite mezunu

edülimcilerin % 44.3'ü doğru yanıt vermiştir. İlk yardım bilgisi olarak, karına, göğüze, kollara ve göze yabancı bir cisim saplanması halinde kesinlikle çekip çıkarılmaması gerektiği belirtilmektedir (6) (Tablo 1) (Tablo 2).

Okulöncesi dönem çocuklarında karşılaşılan kazalar, genellikle önlenemez yaralanmalara neden olmaktadır. Oldukça hareketli, öğrenmeye istekli ve araştırmacı olan bu yaş çocukları, emniyetli olmayan alanlarda oynamalarına ve yetişkin denetiminin az ya da eksik olmasına bağlı olarak ciddi yaralanma riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar (20). Alınacak basit önlemlerle karşılaşılan kaza riskini en aza indirmek ya da eğer yaralanma söz konusu ise basit ilk yardım uygulamaları ile hayat kurtarmak mümkün olabilmektedir. Bu konuda yapılabileceklerin en başında öncelikle çocuklarımızı (1), daha sonra bu dönem çocuklarıyla en çok beraber olan ebeveynleri ve öğretmenleri eğitmek gelmelidir (10). Bu nedenle, eğitimcileri yetiştiren tüm kurumlara (öğretmen yetiştiren fakülte ve meslek liselerine) "ilk yardım" dersinin konulması önerilebilir. Okulöncesi dönem çocuklarıyla çalışan eğitimcilerin zaman zaman bu konu ile ilgili hizmet içi eğitimden geçirilmelerinin yararlı olacağı kanısındayız. İlk yardım eğitimi verilirken sürekli etkisi olması bakımından el kitabı hazırlanması ve yüz yüze eğitim verilmesi oldukça etkin olmaktadır (11). Bununla beraber çocukların toplu olarak bulunduğu sınıf, koridor, bahçe vb. yerlerde gerekli önlemler alınmalı, merdivenler, balkon ve pencereler çocuklar için her zaman güvenli olmalı, sınıflarda küçük parçalı oyuncaklar, uçları sivriltilmiş kalem ve benzeri eşyalar bulundurulmamalı, naylon torbalar, ip, bağcık gibi malzemeler ortada bırakılmamalı ve prizler ya üst taraflarda olmalı ya da çocukların açamayacakları kadar sağlam kapaklarla kapatılmalıdır. Okuldaki oyun alanları emniyetli bir şekilde düzenlenmeli ve sınıf ortamında kullanılan oyuncaklarda bulunan üretim ve kullanım uyarılarına dikkat edilmelidir (10). Ayrıca kısa bir süre için bile olsa iki çocuk yalnız bırakılmamalıdır. İleride yapılacak araştırmalara yol göstereceğinden, hastanelerde kazalarla ilgili kayıtların doğru olarak tutulması da oldukça önemlidir. Verilen temel ilk yardım eğitimiyle, bir çocuğun hayatının kurtarılmasının veya ömür boyu sürecek sakatlıkların önlenmesinin mümkün olabileceği unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

1. Romer CJ, Manciaux M. Accidents in Childhood and Adolescence: a priority problem worldwide. Accidents in Childhood and Adolescence. Ed: M.Manciaux & C.J. Romer. World Health Organization, 1991.
2. UNICEF Sağlığa Ulaştıran Gerçekler. Ankara:Unicef Türkiye Temsilciliği. 1991a.
3. DİE Ölüm İstatistikleri. Ankara:T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 1993.
4. DİE İstatistiklerle Türkiye. Ankara: T.C. Başbakanlık, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 1995.
5. Gümüş H. Çocukluk Çağı Kazaları. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü, Uzmanlık Tezi, 1979.
6. Güler Ç, Bilir N. Eczacılar için temel ilk yardım bilgisi (A Basamağı) Ankara: Ankara Eczacı Odası Yayını. M.İ.E.P. 1992.
7. Ege R. Kaza ve Yaralanmalarda İlk Yardım ve Acil Yardım. Ankara: Emel Matbaacılık Sanayi, 1981.
8. Ferguson A. Child Accident Prevention as a Health Promotion Issue. Accid. Emerg. Nursing, 1994; 2 (4): 193-9.
9. Ceyhan O. Çocukları İlgilendiren Kazalar ve Önlenmesi, Aile Sağlığı El Kitabı. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1995; 83.
10. Avery JG, Jackson RH. Children and their accidents. London: Edward Arnold, 1993.
11. Nazik B. 0-6 yaş çocuğu olan annelere verilen ev kazalarında ilk yardım eğitimi modellerinin araştırılması. Doktora Tezi. Danışman: Prof. Dr. Suna Baykan. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 1997.
12. Carter YH, Bannon MJ, Jones PW. The role of the teacher in child accident prevention. J. Public Health Med. 1994; 16 (1): 23-8.
13. Şimşek I, Güler Ç, Oral S N. Eczacıların ilk yardım bilgileri üzerine bir araştırma. Ankara Eczacılar Odası Bülteni. İlaç Forumu. 1992; 14 (1): 45-8.
14. Özçelikay G, Şimşek I, Asil E. Üniversite öğrencilerinin ilk yardım konusundaki bilgi düzeyleri üzerine bir çalışma. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi. 1996; 25 (2): 43-8.
15. Güngör T. İlk yardım.T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Ankara: Nüve Matbaası, 1987.
16. Carter YH, Jones PW. Accidents among children under five years old: a general practice based study in North Staffordshire. Br. J. Gen. Prac. 1993; 43: 159-63.
17. Mead HJ, Jelinek GA. Suspected snakebite in children: a study of 156 patients over 10 years. Med.J. Aust. 1996; 164 (8): 467-70.
18. Plowman DM, Reynolds TL, Joyce SM. Poisonous snakebite in Utah. West. J. Med. 1995; 163 (6): 547-51.
19. Senanayake N, Peiris H. Mortality related to convulsive disorders in a developing country in Asia: trends over 20 years.Seizure.1995; 4 (4): 273-7.
20. Harris CA. Physical Development During the Preschool Years. Child Development. West Publishing Company, St. Paul.1986.